

Силабус

Математична обробка підсумків вимірювання (вибіркова)

Назва дисципліни:	Математична обробка підсумків вимірювання
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Сторінка курсу в Moodle:	https://dl2022.khadi-kh.com/course/view.php?id=5933
Обсяг освітнього компоненту	4 кредити (120 годин)
Форма підсумкового контролю	Залік
Консультації:	за графіком
Назва кафедри:	кафедра ТМ та РМ
Мова викладання:	Українська
Керівник курсу:	Шейн Віталій Сергійович, к.т.н., доцент
Контактний телефон:	095 187 1223
E-mail:	sheinvskhadi@gmail.com

Короткий зміст освітнього компоненту:

Метою є формування знань і компетенцій для вирішення практичних завдань по обробці підсумків вимірювання різних фізичних величин з використанням сучасних математичних методів і засобів.

Предмет: теоретичні та методологічні основи, методичні положення використання методів статистики.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- правильно вибирати засоби вимірювання;
- представляти отримані результати;
- оцінювати точність вимірювань і перевіряти інформацію на однорідність;
- встановлювати закон розподілу результатів вимірювань;
- виконувати перевірку на наявність кореляційного зв'язку між двома рядами вимірювань,
- а також будувати відповідну математичну модель (рівняння регресії);

Компетентності, яких набуває здобувач:

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК-2. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК-1. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення та інтегрувати їх в освітнє середовище.

ФК-2. Здатність використовувати відповідне програмне забезпечення для вирішення професійних завдань, відповідно до спеціалізації.

ФК-3. Здатність використовувати у професійній діяльності основні положення, методи, принципи фундаментальних та прикладних наук.

ФК-4. Здатність збирати, аналізувати та інтерпретувати інформацію (дані) у сфері метрології, стандартизації, сертифікації та технічного регулювання.

Результати навчання:

ПР-1. Відшукувати, обробляти, аналізувати та оцінювати інформацію, що стосується професійної діяльності, користуватися спеціалізованим програмним забезпеченням та сучасними засобами зберігання та обробки інформації

ПР-2. Виконувати розрахунки, що відносяться до сфери професійної діяльності.

Тематичний план

№ теми	Назва тем (ЛК, ЛР, ПР, СЗ, СР)	Кількість годин
1	2	3
1	ЛК 1 Поняття фізичної величини. Одиниці фізичної величини. Система фізичних величин. Вимірювання фізичної величини	3
	ЛР - Розрахунок похибок в непрямих вимірюваннях	2
	СР 1. Внесистемні одиниці ФВ. Нормативні документи, що регламентують застосування фізичних величин	10
2	ЛК - 2 Види і методи вимірювань. Похибки вимірювань. Класифікація методів вимірювання. Види похибок. Класи точності приладів	3
	ЛР - Побудувати статистичний ряд, емпіричну функцію розподілу, гістограму	2
	СР 2. Зв'язок випадкових та систематичних похибок. Похибки першого і другого роду	10
3	ЛК 3. Елементи теорії ймовірності в застосуванні до обробки результатів вимірювань	3
	ЛР - Розрахувати довірчі інтервали	2
	СР 3. Правила складання і множення вірогідностей. Незалежні і несумісні події. Закон великих чисел.	10
4	ЛК 4. Випадкові величини (ВВ). Розподіл ВВ. Дискретна та безперервна ВВ. Поняття розподілу ВВ. Теоретичний та емпіричний розподіли ВВ. Поняття функції розподілу і щільності розподілу	3
	ЛР - Розрахувати ранговий коефіцієнт кореляції Спірмена	2
	СР 4. Закон рівномірного розподілу. Величини, що підпорядковуються	10
5	ЛК 5. Характеристики розподілу ВВ. Міри розсіювання. Нормальний закон розподілення ВВ	3
	ЛР - Оцінка аномальності результатів вимірювання	2
	СР 5 Критерії Романовського, Ірвіна, Грубса для оцінки грубих похибок результатів вимірювання	10
6	Лк 6. Оцінка точності результатів вимірювань. Оцінка точності одного прямого вимірювання. Оцінка точності багаторазових прямих вимірювань. Оцінка грубих похибок результатів вимірювань.	3
	ЛР - Оцінка грубих похибок результатів вимірювань за критеріями Романовського, Ірвіна, Грубса.	2
	СР . 6 Оцінка точності непрямих (косвених) вимірювань	10

1	2	3
7	ЛК 7. Статистична перевірка гіпотез. Задачі статистичної перевірки гіпотез.	3
	ЛР - Оцінка грубих похибок результатів вимірювань за критеріями Романовського, Ірвіна, Грубса	2
	СР 7 Статистичні гіпотези. Нульова гіпотеза і її формулювання. Перевірка відповідності емпіричного розподілу нормальному закону за критерієм W - Шапіро-Уїлка (№ 3)	10
8	ЛК 8. Кореляційний аналіз. Кореляційні зв'язки. Властивості коефіцієнта кореляції. Регресивний аналіз. Емпірична та теоретична лінії регресії. Метод найменших квадратів.	3
	ЛР - Карта пам'яті законів розподілу випадкової величини	2
	СР 8 Способи встановлення аналітичного зв'язку між величинами. Кореляційне відношення і коефіцієнт кореляції.	10
	ЛК	24
	ЛР	16
	СР	80

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (за наявності):

Методи навчання:

- 1) словесні: 1.1 традиційні: лекції, пояснення, розповідь тощо;
- 1.2 інтерактивні (нетрадиційні): проблемні лекції, дискусії тощо;
- 2) наочні: метод ілюстрацій, метод демонстрацій
- 3) практичні: 3.1 традиційні: практичні заняття, семінари;
- 3.2 інтерактивні (нетрадиційні): ділові та рольові ігри, тренінги, семінари-дискусії, «круглий стіл», метод мозкової атаки.

Система оцінювання та вимоги:

Поточна успішність

1 Поточна успішність здобувачів за виконання навчальних видів робіт на навчальних заняттях і за виконання завдань самостійної роботи оцінюється за допомогою чотирибальної шкали оцінок з наступним перерахуванням у 100-бальною шкалу. Під час оцінювання поточної успішності враховуються всі види робіт, передбачені навчальною програмою.

1.1 Лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання конкретизованих завдань.

1.2 Практичні заняття оцінюються якістю виконання контрольного або індивідуального завдання, виконання та оформлення практичної роботи.

1.3 Лабораторні заняття оцінюються якістю виконання звітів про виконання лабораторних робіт.

1.4 Семінарські заняття оцінюються якістю виконання індивідуального завдання/реферату.

2 Оцінювання поточної успішності здобувачів вищої освіти здійснюється на кожному практичному занятті (лабораторному чи семінарському) за чотирибальною шкалою («5», «4», «3», «2») і заносяться у журнал обліку академічної успішності.

– «відмінно»: здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал, демонструє глибокі знання з відповідної теми або навчальної дисципліни, основні положення;

– «добре»: здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

– «задовільно»: здобувач в основному опанував теоретичні знання навчальної теми, або дисципліни, орієнтується у першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, невпевнено відповідає на додаткові питання, не має стабільних знань; відповідаючи на питання практичного характеру, виявляє неточність у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою професією;

– «незадовільно»: здобувач не опанував навчальний матеріал теми (дисципліни), не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

3 Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як середньоарифметична сума балів за кожне заняття, за індивідуальну роботу, поточні контрольні роботи за формулою:

$$K^{\text{поточ}} = \frac{100 \sum_{i=1}^n K_i}{\sum_{i=1}^n K_{i, \max}}$$

де $K^{\text{поточ}}$ – підсумкова оцінка успішності за результатами поточного контролю;

$K_1, K_2, \dots, K_n$ – оцінка успішності n -го заходу поточного контролю;

n – кількість заходів поточного контролю.

Підсумкове оцінювання

1 Здобувач вищої освіти отримує залік на останньому занятті з дисципліни за результатами поточного оцінювання. Середня оцінка за поточну діяльність конвертується у бали за 100-бальною шкалою, відповідно до таблиці перерахунку (таблиця 1).

Здобувачі вищої освіти, які мають середню поточну оцінку з дисципліни нижче ніж «3» (60 балів), на останньому занятті можуть підвищити свій поточний бал шляхом складання тестів з дисципліни.

Оцінювання знань здобувачів шляхом тестування здійснюється за шкалою:

- «Відмінно»: не менше 90 % правильних відповідей;
- «Дуже добре»: від 82 % до 89 % правильних відповідей;
- «Добре»: від 74 % до 81 % правильних відповідей;
- «Задовільно»: від 67 % до 73% правильних відповідей;
- «Задовільно достатньо»: від 60 % до 66 % правильних відповідей;
- «Незадовільно»: менше 60 % правильних відповідей.

2 Умовою отримання заліку є:

- відпрацювання всіх пропущених занять;
- середня поточна оцінка з дисципліни не нижче «3» (60 балів).

3 За виконання індивідуальної самостійної роботи та участь у наукових заходах здобувачам нараховуються додаткові бали.

3.1 Додаткові бали додаються до суми балів, набраних здобувачем вищої освіти за поточну навчальну діяльність (для дисциплін, підсумковою формою контролю для яких

є залік), або до підсумкової оцінки з дисципліни, підсумковою формою контролю для якої є екзамен.

3.2 Кількість додаткових балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їх об'єму та значимості:

- призові місця з дисципліни на міжнародному / всеукраїнському конкурсі наукових студентських робіт – 20 балів;
- призові місця з дисципліни на всеукраїнських олімпіадах – 20 балів;
- участь у міжнародному / всеукраїнському конкурсі наукових студентських робіт – 15 балів
- участь у міжнародних / всеукраїнських наукових конференціях студентів та молодих вчених – 12 балів;
- участь у всеукраїнських олімпіадах з дисципліни – 10 балів
- участь в олімпіадах і наукових конференціях ХНАДУ з дисципліни – 5 балів;
- виконання індивідуальних науково-дослідних (навчально-дослідних) завдань підвищеної складності – 5 балів.

3.3 Кількість додаткових балів не може перевищувати 20 балів.

4 Результат навчання оцінюється (*обрати потрібне*):

- за двобальною шкалою (зараховано/не зараховано) згідно з таблицею 2;
 - за 100-бальною шкалою (для диференційованого заліку) згідно з таблицею 3.
- Підсумкова оцінка разом з додатковими балами не може перевищувати 100 балів.

Таблиця 2 – Шкала переведення балів у національну систему оцінювання

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою
від 60 балів до 100 балів	зараховано
менше 60 балів	незараховано

Таблиця 3 – Шкала оцінювання знань здобувачів за результатами підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС	
			Оцінка	Критерії
	екзамен	залік		
90-100	Відмінно	Зараховано	A	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до максимального
80–89	Добре	Зараховано	B	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС	
	екзамен	залік	Оцінка	Критерії
75-79	Задовільно		C	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками
67-74			D	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
60-66			E	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	Незадовільно	Не зараховано	FX	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання)
0-34	Неприйнятно		F	Теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до якого-небудь значущого підвищення якості виконання навчальних завдань (з обов'язковим повторним курсом)

Політика курсу:

- курс передбачає роботу в колективі, середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики;
- освоєння дисципліни передбачає обов'язкове відвідування лекцій і практичних занять, а також самостійну роботу;
- самостійна робота передбачає вивчення окремих тем навчальної дисципліни, які винесені відповідно до програми на самостійне опрацювання, або ж були розглянуті стисло;
- усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін;
- якщо здобувач вищої освіти відсутній на заняттях з поважної причини, він презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача;
- курсова робота повинна бути захищена не пізніше, ніж за тиждень до початку екзаменаційної сесії (**вказується за наявності**);
- під час вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись правил академічної доброчесності, викладених у таких документах: «Правила академічної доброчесності учасників освітнього процесу ХНАДУ» (https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/pologeniya/stvnz_67_01_dobroch_1.pdf), «Академічна доброчесність. Перевірка тексту академічних, наукових та кваліфікаційних робіт на плагіат» (https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/pologeniya/stvnz_85_1_01.pdf), «Морально-етичний кодекс учасників освітнього процесу ХНАДУ» (https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/pologeniya/stvnz_67_01_MEK_1.pdf).
- у разі виявлення факту плагіату здобувач отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі;
- списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Рекомендована література: (література не пізніше 10 років, окрім 1 фундаментального класичного підручника або монографії)

Базова література

1. Теорія імовірностей та математична статистика. Курс лекцій. / Уклад.: Т.А.Ліхоузова – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 300 с.
2. Серікова О.М. Методи обробки статистичних даних [Текст] : курс лекцій /. – Х.: НУЦЗУ, 2019. – 198 с.
3. Демків Т. М., Конопельник О. І., Шопя Я. І. Основи теорії похибок фізичних величин. Методичні матеріали для загального фізичного практикуму. Львів ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 20 с.

Додаткові джерела:

1. дистанційний курс: <https://dl2022.khadi-kh.com/course/view.php?id=5933>

Розробник (розробники)

силабусу навчальної дисципліни

к.т.н., доцент

підпис

Віталій ШЕЇН
ПІБ

Завідувач кафедри

д.т.н., професор

підпис

Михайло ПОДРИГАЛО
ПІБ